

Medicina d'Occitània

L'OBRA MÈDICA D'ARTHUR FALLOT (1850-1911)

Jacint Corbella i Corbella

Acadèmic numerari

L'Acadèmia vol recuperar el record de la medicina occitana, que ja va ser palès en la revista *"La Medicina Catalana"*, portada per Leandre Cervera, que fou membre numerari, en la dècada dels anys 30 del segle passat. Actualment només *Gimbernat*, revista també ara vinculada a l'Acadèmia, manté aquest record. Així dues institucions, la pròpia Acadèmia de Medicina i la Universitat de Barcelona, estudien la vàlua històrica de les aportacions de metges dels països de llengua d'Oc, tot i que les seves aportacions s'han fet pràcticament sempre en llengua francesa, com ha passat durant molts segles en els autors catalans que han fet els seus treballs en llengua castellana. Aquí volem recordar el paper d'algunes personalitats d'origen occità en la història de la medicina.

Un cas interessant és el d'Arthur Fallot, metge de vida i obra poc conegudes, que ha donat el seu nom a una malformació congènita del cor, que ha tingut, amb el seu nom: tetralogia de Fallot, difusió universal. Fent una petita enquesta, no significativa, hem vist com la majoria dels preguntats pensaven, en primer lloc, que era un autor americà. Val la pena donar-ne notícia. Va néixer a Sète l'any 1850, va estudiar a Marsella, es va doctorar a Montpellier el 1876, i fou professor de l'escola de medicina de Marsella, que aleshores no era encara facultat. Va morir a Marsella el 30 d'abril de 1911. Tota la seva vida professional va transcórrer doncs en terres occitanes, del Llenguadoc i la Provença.

Va néixer a Sète, al departament de l'Hérault, el de Montpellier, el 29 de setembre de 1850. De petit ja va anar a Marsella, on va fer el batxillerat i va estudiar medicina a l'*École de Médecine*, que no tenia la categoria administrativa de Facultat (no la va tenir fins cap a 1930, principalment per problemes de competència amb Montpellier). La tesi la va haver de presentar a Montpellier, el 19 de febrer de 1876, quan tenia només vint-i-cinc anys.

Aleshores consta com a ex-extern, per concurs de 1869 i ex-intern, per concurs de 1871, dels hospitals de Marsella. També com a "*Lauréat*" els anys 1869, 70 i 71, i antic ajudant d'anatomia de l'escola secundària de Medicina i Farmàcia de Marsella. Té doncs una bona formació de base: anatòmica com a ajudant, clínica com a extern i intern dels hospitals, i després professor de medicina legal i fent cursos d'anatomia patològica. Això li permetrà donar-se compte del que troba, en aquest cas la malformació cardíaca que va descriure

en el cor d'una persona que patia la que s'anomenava malaltia blava

La tesi es va publicar el mateix any, en un fulletó de 116 pàgines. El tema era "*Essai sur le pneumothorax*" i és una revisió ben feta sobre el tema, amb una visió més bibliogràfica que clínica, com era el costum del temps. De fet, i ho diu des de la primera pàgina, tot i que el concepte es refereix només a la presència d'aire a la cavitat pleural, el que s'hi troba normalment és líquid, (un vessament pleural), pus o sang.

Fallot, però, seguia treballant a Marsella, on es va quedar tota la vida. Ben aviat va ser director de la clínica de medicina de l'hospital de Marsella, i l'any 1883 es va incorporar com a professor a l'escola de medicina. Fou professor d'Higiene i de Medicina Legal i ho va ser durant gairebé vint-i-cinc anys, fins a la seva mort el 1911, quan tenia seixanta anys justos. Va publicar relativament poc, principalment a la revista "*Marseille médical*". Hem vist esmentats una dotzena de treballs, que han estat recollits per Fresquet. Alguns llargs, com fou el cas de la malaltia que duu el seu nom, es publicaren en diversos números de la revista i després es reuniren en un fulletó. Això fa que el nombre real d'articles sigui una mica més alt.

D'aquests treballs n'hi ha set que són bàsicament de medicina clínica, o potser més d'anatomia patològica. Al començament es va dedicar més a la patologia de l'aparell respiratori. D'aquí en ve la tesi i també va recollir el contingut d'un curs "*Leçons sur la phthisie*" que havia impartit a l'Escola de Marsella, el doctor Fernand Girard, l'any 1881. És un fulletó breu, de 24 pàgines.

L'any 1879 havia publicat, a *Marseille médical*, juntament amb Étienne Jourdan, i com a segon signant, un treball extens sobre "*Notes sur deux cas de cancer généralisé*". La seva producció en aquest temps és relativament curta i no li hem vist altres treballs fins la sèrie "*Contribution à l'anatomie pathologique de la maladie bleue (cyanose cardiaque)*", que es publicà a la mateixa revista, *Marseille médical*, en sis números, en el volum 25 que correspon a l'any 1888. Seguint el costum es recull en un fulletó o llibret de 105 pàgines. Això, que passà gairebé desapercbut en el seu temps, en una revista local, de poca difusió, lluny dels grans centres de la medicina d'aleshores, serà un treball clàssic i extremadament important. Amb un gran repercussió, que ha portat el nom del seu autor molt més lluny del que es podia

preveure aleshores. Pel detall cal dir que la referència bibliogràfica precisa és: *Marseille médical*, 1888, vol. 25, pp. 77-93, 138-158, 207-223, 270-286, 341-354 i 403-420.

Fallot va continuar fent una vida de metge, relativament grisa a Marsella. Hem vist recollits altres tres treballs de tipus clínic. Una comunicació feta l'any 1891 a la Société médicale des hôpitaux, amb el títol "*Un cas d'hémiplégie mâle, avec contracture et atrophie musculaire*". La publicació té 23 pàgines. I també, a *Marseille médical* els dos, un article sobre "*L'épidémie cholérique de la fontaine St-Martin*", el 1894, i un altre, el 1898, sobre "*Notes sur un cas d'absence congénitale des muscles pectoraux*".

Altres escrits són més de la línia d'història. Així a *Marseille médical* surt "*Le Journal des frères Platter, étudiants de médecine à Montpellier au XVIe siècle*". També un article, junt amb Michel Clerc, sobre "*Grotte sépulcrale néolithique à Reillanne*", el 1902. I encara, en el camp de l'antropologia —que formava part de la seva matèria, la Medicina Legal— les "*Recherches sur l'indice céphalique de la population corse*", publicat a *Revue d'Anthropologie* el 1889.

Fresquet ha recollit també dos escrits més de caràcter docent. Un és la lliçó inaugural del curs d'anatomia patològica de l'escola

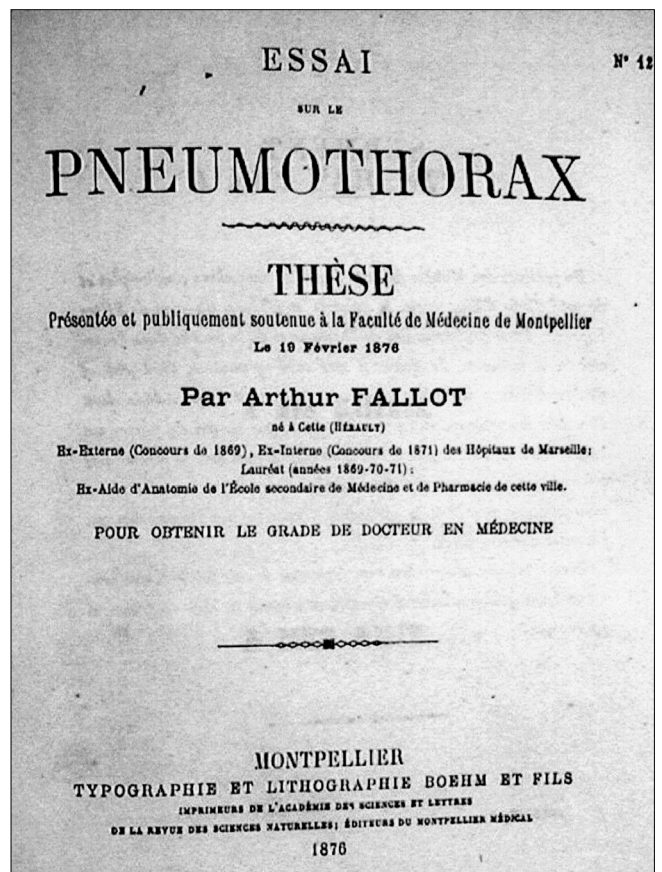
de medicina i de farmàcia de Marsella, i l'altre la monografia "*De la réorganisation de la Médecine Légale, rapport lu au Conseil de l'Association Générale des médecins de France (section des Bouches-du Rhône)*", l'any 1891, un fulletó de 36 pàgines.

Fallot va ser una persona que va passar pràcticament tota la seva vida a Marsella i, en el seu moment, ni el seu nom ni la seva obra van tenir gaire difusió i ressò en la medicina, no tan sols francesa. No és massa recollit. Després, amb els anys, l'epònim amb el seu nom, la malaltia de Fallot, o més encara la tetralogia de Fallot, ha tingut un coneixement universal en el món mèdic. Per això creiem que té un cert interès realçar el coneixement de la seva aportació i de la seva vida, i veure com un professor d'una escola "*de províncies*", en aquest cas a França, també pot fer, des del seu lloc, una obra important.

Una nota final sobre el seu nom. Sovint l'hem vist com Étienne-Louis Arthur Fallot. Aquí hem preferit utilitzar el tercer nom, Arthur, perquè és el que fa servir en les seves publicacions, ja des de la tesi. També remarcar que la seva ciutat de naixement, Sète, en el seu temps, i així consta en la portada de la tesi, es posava també "*Cette*".

Arthur Fallot (1850-1911)

Portada de la tesi doctoral publicada l'any 1871.